

*Alexandru BEJENARU**

**POLITICA DE REGLEMENTARE A PREȚURILOR ÎN SECTORUL
AGRAR AL BASARABIEI (1906-1914)**

***The policy of price regulation in Bessarabia's agricultural
sector (1906-1914)***

Abstract: *The following study presents the regulation policy of prices in the agricultural sector of Bessarabian economy in 1906-1914, during the years before the First World War. The main purpose of this presentation is showing the essence of Tsarist administration's measures in this area. The objectives of the study are as following: presenting price dynamics in the agrarian sector, determining the local administration's reaction to these changes and the impact of the actions undertaken. This topic remains topical because it can serve as a remarkable example for the future price policy in the Republic of Moldova. The main bibliographic sources of the data presented can be found in the Bessarabian Zemstva Uprava Fund of 1906-1914, kept in the National Archive of the Republic of Moldova.*

Keywords: *Bessarabia, economics, prices, agriculture, Tsarist administration*

Studiul în cauză prezintă politica de reglementare a prețurilor din sectorul agrar al Basarabiei între anii 1906-1914, perioadă premergătoare Primului Război Mondial. Scopul acestei lucrări este de a elucida esența măsurilor administrației țariste în acest domeniu. Obiectivele studiului sunt următoarele: prezentarea dinamicii prețurilor din sectorul agrar, determinarea reacției administrației locale la aceste schimbări și impactul acțiunilor întreprinse. Tema abordată rămâne de actualitate, ținând cont de faptul că ea poate servi ca un punct de reper în politica de prețuri ale mărfurilor agricole din Republica Moldova. Sursa principală a datelor prezentate sunt dosarele fondului Upravei Zemstvei Basarabiei din anii 1906-1914, păstrate în Arhiva Națională a Republicii Moldova.

* BA, Moldova State University, The Republic of Moldova; e-mail: alexmac9511@gmail.com

Date submitted: June 11th 2017

Revised version submitted: July 9th 2017

Accepted: August 8th 2017

Între anii 1906-1908 prețurile pentru un pud de făină din grâu, secară sau porumb s-au aflat în continuă creștere (între 31,25–33%), care nu a putut fi compensată de dinamica modestă a plății pentru o zi de muncă în sectorul agrar. Valoarea unui pud de făină din grâu a crescut de la 1,20 ruble la 1,80 ruble în 1908, iar cel de secară de la 0,88 ruble la 1,26 ruble. În cazul porumbului, produsul cerealier cel mai activ cultivat pe teritoriul Basarabiei, creșterea a fost una destul de moderată, atingând valoarea de 0,80 ruble. Drept consecință, prețul unei livre de pâine și-a crescut de la 3,92 copeici în 1906 la 4,28 copeici în 1908.¹ În același timp, s-a accentuat diferențierea pe criteriul randamentului depus de muncă.² În primul rând, discrepanța în prestarea serviciilor în sectorul agrar dintre țărani care veneau cu propriile instrumente și cei care veneau cu propria pereche de boi a devenit tot mai mare, atingând cifra de 1 rublă către anul 1908. În al doilea rând, și-a mărit diferența dintre plata pentru munca agrară timp de o zi oferită bărbaților adulți pe de o parte, iar femeilor și adolescenților pe de altă parte. Toți acești factori luați împreună indică prezența unei crize locale în Basarabia în domeniul prețurilor din sectorul agrar.

Din începutul anului 1909 se atestă o intervenție mai activă din partea autorităților oficiale, prețurile scăzând către anul 1910 cu 17,5–62,5% față de valorile înregistrate în anii 1908-1909. Cauzele acestei situații sunt reflectate într-o circulară emisă din partea administrației guberniale upravelor zemstvelor din ținuturile Basarabiei în data de 26 ianuarie 1909.³ În acest document se cerea indicarea prețurilor precise a cerealelor în orașele din ținuturi pentru procurarea proviziilor armatei, deoarece guvernatorul primise anterior o cerere din partea comandantului regiunii militare Odessa în acest sens. Oficialul cel din urmă informa că intendenții subalterni cumpărau produse cu prețul indicat de upravele locale, care erau cu mult mai mari decât cele de pe piață, înregistrând astfel pierderi exagerate în vistierie. Efectele de scurtă durată a măsurilor întreprinse de administrație au fost destul de impresionante. Prețul unui pud de făină din grâu în 1910 deja costa 1,33 ruble, a făinii din secară – 0,76 ruble, iar a făinii din porumb – 0,66 ruble. Valoarea pe piața basarabeană a livrei de pâine a scăzut în 1910 de la 4,28 ruble la 3,25 ruble.⁴

Muncitorii în agricultură cu o pereche de bivoli primeau pe zi doar cu 22,05–27,77% mai mult decât în 1906. În timpul schimbării situației în domeniul prețurilor din sectorul agrar basarabean între 1909 și 1910, plata pentru muncitorii cu o pereche de boi a scăzut de la 2,34 ruble la 2,23 ruble. În același timp, situația muncitorilor ce aveau doar instrumentele proprii s-a îmbunătățit nesemnificativ, plata zilnică crescând de la 0,79 ruble la 0,82 ruble. Ulterior, către 1914, la același compartiment se înregistrează o

¹ ANRM, 65/1423

² ANRM, 65/1424

³ ANRM, 2/8943

⁴ ANRM, 65/1619

creștere cu 16,42–31,69%, păstrându-se o diferențiere minimă între bărbați pe de o parte și femeii și adolescenți pe de altă parte.⁵

Efectul măsurilor întreprinse între anii 1909-1910 a fost pozitiv asupra scăderii valorilor înregistrate. Aparent, situația s-a stabilizat, însă în următorii patru ani prețurile au crescut din nou până cu 20% față de nivelul din 1910. În 1914 s-au înregistrat următorii indicatori la capitolul prețurilor pentru un pud de făină: 1,42 ruble pentru cel din grâu, 0,96 ruble pentru cel din secară și 0,83 pentru cel din porumb. Impactul direct al acestor schimbări s-a reflectat asupra prețului unei livre de pâine, atingând în 1914 valoarea de 3,86 copeici (deși situația la acest capitol era mai bună decât în 1913, când prețul pentru aceeași marfă era de 4,1 copeici).⁶ Contextul nou format în sfera prețurilor din sectorul agrar al Basarabiei indica atât ineficacitatea pe termen lung a măsurilor administrației țariste întreprinse între 1909 și 1910, cât și necesitatea unor reforme în domeniul urmării situației și a luptei împotriva tendințelor de monopolizare a pieței cerealelor.

Din această cauză, guvernatorul Basarabiei M. E. Ghilhen comunica în data de 11 octombrie 1913 Upravei Zemstvei Basarabiei despre scumpirea ieșită de sub control a produselor agricole de primă necesitate, numind în calitate de vinovați acei intermediari care cumpărau în mod masiv și cu preț minim produsele aduse de țărani la intrare în târguri și centrele ținuturilor, vânzându-le la un preț exagerat pe piața urbană. Guvernatorul a emis în acest sens interzicerea încheierii înțelegerilor de cartel și a monopolurilor asupra stabilirii prețurilor cerealelor pe piața basarabeană. Totodată el a limitat orele de comerț pentru târgurile orășenești.⁷ Uprava Zemstvei Basarabiei a fost solicitată să prezinte Adunării Zemstvei guberniei un raport cu propuneri de combatere a speculațiilor în mediul rural al Basarabiei. Discutarea acestor măsuri a fost amânată de către Adunare până la sesiunea din anul 1914, motivul invocat fiind complexitatea problemei și necesitatea acordării unei atenții deosebite elaborării unei legi noi.⁸ Este greu de spus care ar fi fost evoluția ulterioară a chestiunii implementării măsurilor de combatere a speculației în mediul rural basarabean. Problema dată nu a mai intrat pe ordinea de zi a Adunării Zemstvei anul următor, cauza acestui fapt fiind începutul Primului Război Mondial și redirecționarea eforturilor administrației guberniei Basarabiei spre aprovizionarea armatei și fixarea prețurilor controlabile asupra mărfurilor agricole de primă necesitate în timpul conflagrației mondiale.

Fenomenul speculației a atins un nivel răspândit în domeniul fixării prețurilor de piață pe produsele cerealiere de primă necesitate, încât prețul mediu la grâu și secară în gubernia Basarabiei, care era o provincie în mare

⁵ ANRM, 65/1528

⁶ ANRM, 65/2015

⁷ ANRM, 2/8951:2-4

⁸ ANRM, 2/8951:5

parte agrară, era mereu mai mare decât media calculată a aceluiași prețuri pentru întregul Imperiu Rus, care avea o varietate imensă de teritorii cu specializare economică diferită, unele dintre ele fiind complet inapte pentru exploatarea agrară. Astfel, în 1906 în Basarabia un pud de grâu costa 1,2 ruble, pe când media în Imperiu era de 0,97 ruble.⁹ Situația nu s-a schimbat semnificativ în 1913: în Basarabia avem un preț de 1,43 ruble, iar media în Rusia era de 1,24 ruble.¹⁰

În comparație cu situația pe piața produselor agricole de primă necesitate, produsele de lux au dinamică mult mai modestă, ceea ce indică lipsa fenomenului de speculații în acest domeniu și lipsa oricăror probleme pentru oficialitățile țariste în această direcție. Unica excepție reprezintă costul vinului din viță-de-vie, a cărei creștere către 1914 se explică prin creșterea tot mai mare a consumului acestuia, ceea ce era profitabil pentru producătorii acestei culturi în Basarabia.

În concluzie, atestăm caracterul contradictoriu al politicii administrației țariste în domeniul reglării prețurilor din sectorul agrar al Basarabiei. Pe de o parte, oficialii au reușit să combată temporar avântul creșterii prețurilor cu apogeul în anii 1908-1909. Pe de altă parte, din conținutul circularilor emise aflăm despre faptul că lupta s-a dus mai mult cu simptomele schimbărilor, decât cu una din sursele probabile ale acestor decalaje – fenomenul speculațiilor pe piața agrară și a intermediarilor mercantili. Măsurile întreprinse împotriva celor din urmă nu au fost destul de coerente, fiind limitate doar la mediul urban și având serioase limitări pentru activitatea celorlalți agenți economici care puteau să activeze în cadrul unei concurențe cinstite.

BIBLIOGRAFIE

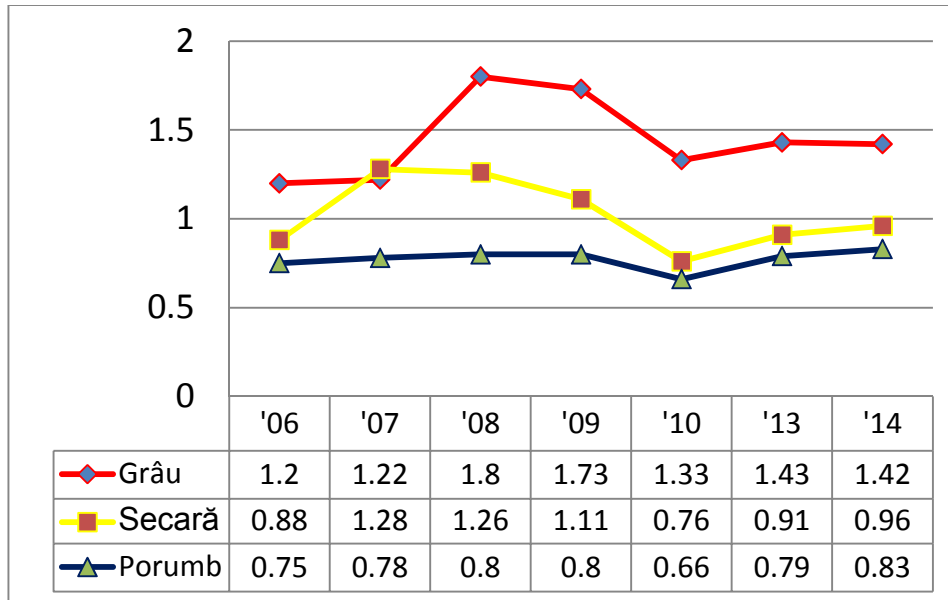
- Arhiva Națională a Republicii Moldova (ANRM), fondul nr. 2, dosarele 8943, 8951; fondul nr. 65, dosarele 1423, 1424, 1528, 1619, 2015
Paul Gregory, «Экономический рост Российской империи (конец XIX – начало XX в.)», Moscow, РОССПЭН, 2003

⁹ P. Gregory 2003: 130

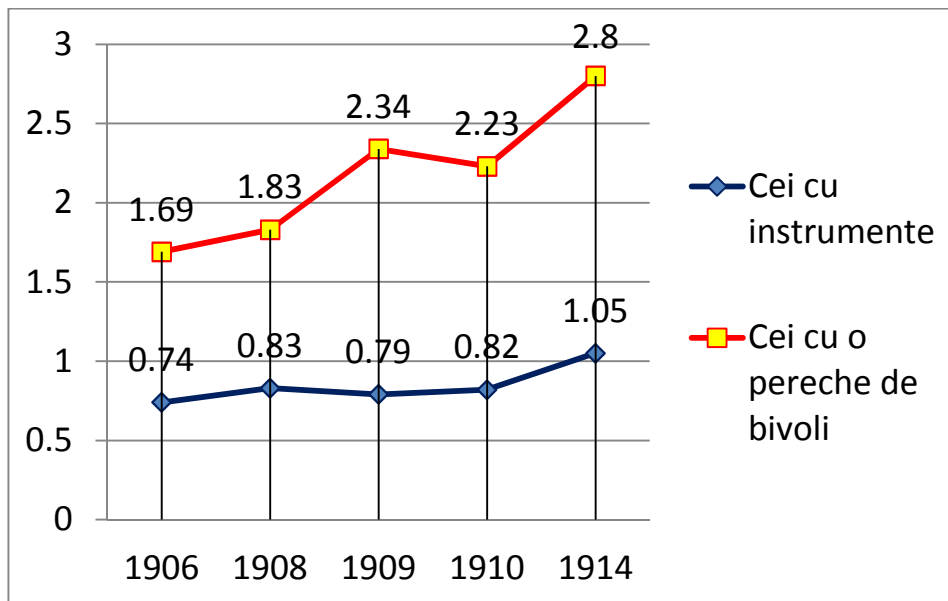
¹⁰ P. Gregory 2003: 131

Anexe

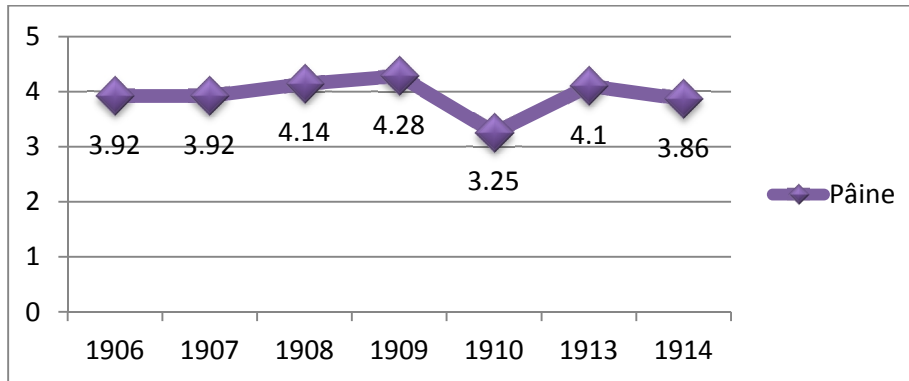
Dinamica prețurilor unui pud de făină, ruble

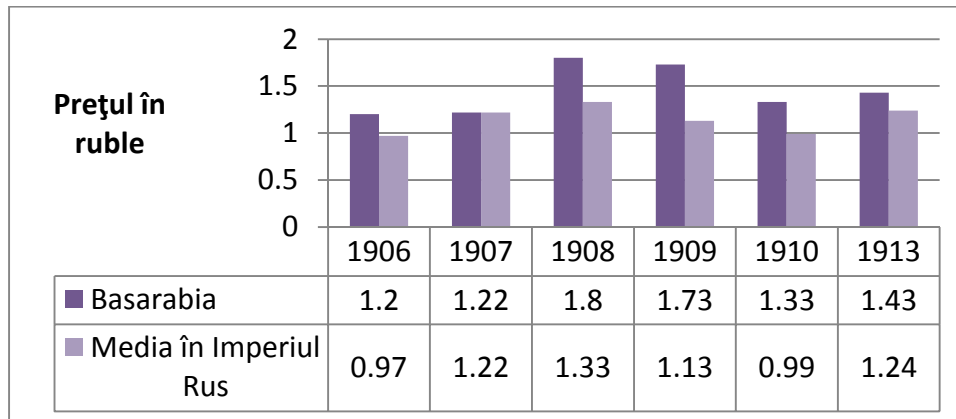
Plata pentru o zi de muncă bărbaților adulți în sectorul agrar, ruble

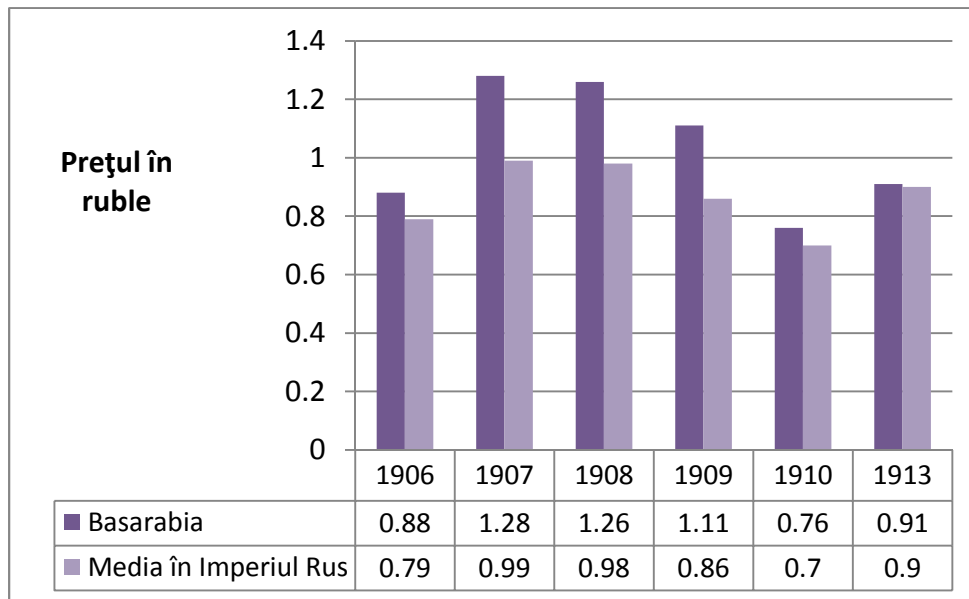
Dinamica prețurilor unei livre de pâine, copeici

Compararea prețurilor grâului în Basarabia cu media în Imperiul Rus

Compararea prețurilor secarei în Basarabia cu media în Imperiul Rus

Prețurile unor produse agricole în consumul de lux (zahăr, ceai, vin)

